

הוא הצלחה להציג הקצבות מסוימות למוסדות אלה, אבל גם מכiso לא חסך כדי לעזור למוסדות השוננים.

עם הכיבוש הנאצי מונה על-ידי הכבשים הגרמנים יחד עם ברנארד הולצמן ואחרים ל„יודנרטא“. היום יודעים אנויפה איזה תפקידים היוideo הנאצים ל„יודנרטא“. היום יודעים מה הקימו אותם. אך לזכותו של סנדר פאלץ ייאמר, כי הוא עמד מיד על מזימתם של המרצחים הנאצים והתנגד בכל תוקף לקבלת תפקיד זה.

באחד הימיםتابعו הנאצים מה„יודנרטא“ למסור לידם חמישים בניווט ישראל, אך סירבו להחזיר את הבנות היהודיות שנמסרו להם קודם-לכן. סנדר שהיה חדור אהבת ישראל וכאב את כאב עמו, עמד במחן שהועיד לו הגורל. בעוז רוחו ובתקיפות יתר התנגד למסור בחורות יהודיות נוספות, אם לא יוחזרו הבנות שנלקחו על ידם. ובהחלטות הירואית, סירב לחתום על הצעה השפלה של הנאצים יmach שם על מסירת הנשים הנדרשות. גם הולצמן היה בדעה אחת אותו, ואף הוא לא רצה לחתום על הצעה הגרמני השפל.

סנדר פאלץ וחברו הולצמן הובילו לבית הקברות היהודי ונורו שם למות בידי המרצחים הנאצים לאור סירובם האמור. כך מסרו את נשמתם על טוהר העם ועל קדשו השם.

יהא זכרם למופת לכל בית ישראל לדורי-דורות.
لسנדר פאלץ היו שניים בניו ובת. בתו נחה נפטרת בשנת 1930 ושםו אל נספה בשואה יחד עם כל הקהילת היהודי בקוטנה. רק בנו אברהם עלה ארצה וחיה עמו בישראל.

יעקב פאלץ

יעקב פאלץ נולד בשנת 1892 ונשא לאשה את פולה לבית ברקוביץ בשנת 1916. הוא היה אדם ישראידר וטובי-לב, פעיל בקופת גמלות-חסדים. היה סוחר אמיד ולו שני בניו, שרגא (פעלעך) ושםואל (סאמק). שני הבנים האלה היו פעילים בתנועות נוער ובאיגרוני ספרט בעיר. שםואל ניצל מהשואה ושמו בישראל כיום — לרוץ.

יהושע פאלץ

יהושע פאלץ נולד בשנת 1895, נשא לאשה את רוזא לבית פוקס. היה סוחר אמיד, שותף לטחנת-יקמה בקוטנה, וחבר ה„גילדת“ בורשה. מגיל צעיר פעל בתנועה הציונית ונמנה על מייסדייה וכבר בגיל זה כיהן כיו"ר אספה וועדי-הקהילה בקוטנה עד לשנת 1939, עת פרצה מלחמת העולם השנייה. בתקופת כהונתו הכנס שינויים שונים בחיה הקהילה. את חברתי-קדישא שהיתה עד לימי ההם מעין „מלך סוברגניה“, בלתי תלואה בסמכות כל-שהיה, אלה הנהלת חשבונות משלה, העמיד תחת פיקוחו של ועד-הקהילה. הוא היה בין מייסדי הבנק המסחרי היהודי בקוטנה. בימי הכיבוש הנאצי הוחרם כל רכשו והוא נלקח יחד עם כל ראשי הקהילה כבני ערובה ורק לאחר תשולם „פדיון-שבויים“ בסכום גבוה הם שוחררו מידיו המרצחים, מוכים, זבי-דם ופצעיים בכל חלקי גופם, עד שקשה היה להכירם, כי אכן אלה הם האנשיים שנלקחו מבתיהם שלמים בגופם.

קרוביו החליטו, כי עליו להימלט לורשה עם משפחתו. שיע לא מצא לו מקום בורשה בהיותו מנוטק מעירו ומקרוביו. בכל זאת התמסר בכל נפשו לפועלה ציבורית שכח דרושא הייתה בימים ההם ובתנאים בו שרוי היה העם היהודי בפולין כולה. הוא עבד ב„דוינט“, סייע בהקמת מטבחים ציבוריים לניצרים ובכל מעשה העשו היה להקל ולו במקצת על גורלם המר מכל מר של המוני היהודים תחת המגף הנאצי. כאשר הוצע לו לברוח מפולין ולהציג את נפשו דחאה את ההצעה בתווך, כי לא יברח איש כמו שהוא אמר, הוא לא יצא את נפשו וישאיר את אחיו לגורלם המר.

משפחה פאלץ

אלכסנדר פאלץ

אלכסנדר פאלץ היה נצר משפחה מושרשת זה דורות רבים בקוטנה. הוא נולד בשנת 1889 לאביו שמואל ולאמו יוכבד לבית שליפר. הוריו, כמו רוב היהודי העיירה, היו דתיים והקיפו על המשכית הירושרת המסורתית של המשפחה. כמקובל היה אצל משפחות כאלה, למד אלכסנדר בחדר ולאחר מכן בבית המדרש של העיירה, ממנו שאף לראשונה מקורות תרבות עמנוא.

בסוף המאה הקודמת, התחלו להגיע גם לעיירה שלנו הדים של ההשכלה המערב-אירופית והוריו של סנדר הצעיר הבינו כי הגיע הזמן היהודי טוב צרייך גם לקבל חינוך כללי על מנת שיוכל לעמוד במלחמה הקיומ כאדם, ובעיר קהילתי. לכן נשלח סנדר ללימוד לימודי חול באחת הגימנסיות שבעיר. אך לסנדר פאלץ יועדו תפקידים נעלמים בחיו. סנדר לא זנה את מקורות עמו היהודיים, עז היה רצונו להרחבם ולהעמיקם. לשם כך רכש לעצמו את שפת אבותיו — עברית, אשר בעורתה קיווה לחדור למקורות היהדות, מהם גם שאב עದוד ועוז רוח לעמוד בשער בעת צרה.

בשנת 1911 נשא לאשה את דבורה לבית ברקוביץ'. ממקצועו היה מנהל חשבונות. אבל עבודתו זו לא סייפה את רוחו ונפשו. מגיל צעיר התמסר לעסקנות ציבורית בכל התחומים. ביתו היה מעין לשכת-עבודה לכל הזוקקים לה. הוא דאג ללחם ולעבדה ותמך בכיסו במתן-בסתר לניצרים.

אלכסנדר היה בין מייסדי ההסתדרות הציונית בעיר והופיע על קרוביים ורחוקים לлечת בדרכיו ולפעול למען הרעיון הציוני. נתן יד להקמת גן-ילדים, בית-הספר העברי „עמ-הספר“ שנים רבות היה היושב-ראש שלו ובהקמת הספרייה „אחד-העם“. בשנות מלחמת העולם הראשונה, עת פשט הרעב במדינת פולין הושיט עזרה לילדים שהיו נתונים במצבה הרבה. הקים מטבחים ודאג לחינוכם.

הודות לשמו הטוב זכה בזיכוון ממשלתי למכירת משקאות חריפים, שכמעט מן הנמנע היה ליהודי לזכות בו בפולין של הימים ההם. אך למרות מדיניות הנישול שניהלה הממלכת הפולנית נגד האוכלוסייה היהודית נבחר אלכסנדר פאלץ, לאחר קום פולין העצמאית למועצה העירייה בקוטנה מטעם ההסתדרות הציונית יחד עם מנדלביץ', וולף אש, ד"ר פינקלשטיין ואח'ו. בתפקיד זה כיהן עד פרוץ המלחמה בשנת 1939. בתפקיד תפיקדו זה היה להשפעה במוסדות רבים ופועל רבות למען הקהילה, בית-הכנסת ובית-הספר היהודי בקוטנה.

ואכן באחד הימים ערכו הגרמנים חטיפת יהודים ברחובות, וביניהם נחטפו גם ילדים היקרים לו מכל. הוא פנה אל הגרמנים, כעוזד ה „דויז'ינט“ בבקשת לשחרר את בניו. הגרמנים לא רצו אפילו לשמע את דבריו והציעו לו, כי גם הוא יכול להצטרף אליהם. ואמנם שיע פאלץ, האב והבעל לא היסס הרבה, מיד הצטרף לאשתו ולילדים. רק בנו ייחיאל שעלה ארצה בשנת 1935 חי בישראל ובנו נחמן שהיה ידוע בכינוי „פנואל“ נפל חלל במלחמה השיחור בקרב על יהודיה.

(רשם: ג. אלבויים)

